

Hilversum,
Oude Amersfoortseweg 99
rapport 2009

Hilversum, Oude Amersfoortseweg 99

Een Bureauonderzoek

J. Holl
A.G. de Boer

Colofon

ADC Rapport 2009

Hilversum, Oude Amersfoortseweg 99
Een Bureauonderzoek

Auteurs: J. Holl en A.G. de Boer

In opdracht van: VSH Fittings B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, juli 2009

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
dr. E. Lohof

ISBN 978-90-6836-999-1

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Algemeen	6
1.2 Doelstelling en vraagstelling	6
2 Methoden	6
3 Resultaten	6
3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01)	6
3.2 Beschrijving van de huidige situatie (LS02)	7
3.3 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03)	7
3.4 Beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04)	7
3.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)	8
4 Conclusies	9
5 Aanbeveling	9
Literatuur	10
Lijst van afbeeldingen en tabellen	10

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Noord-Holland
Gemeente:	Hilversum
Plaats:	Hilversum
Toponiem:	Oude Amersfoortseweg 99
Kadastrale gegevens:	Gem. Hilversum, sectie R, nr. 6263, NS Vastgoed B.V.
Kaartblad:	32W
Coördinaten:	141313 – 470398 / 141436 – 470336 / 141318 – 470283 / 141293 – 470361
Bevoegd gezag:	Gemeente Hilversum
Deskundige namens het bevoegd gezag:	J. Spoelder
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	28878
ADC-projectcode:	4108592/4110165
Periode van uitvoering:	Mei 2008
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten, Afd. P&L, Amersfoort

Samenvatting

In opdracht van VSH Fittings B.V. heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Oude Amersfoortseweg 99 in Hilversum (gemeente Hilversum). In het plangebied zal een bestaande fabriek uitgebreid worden. Het onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Aangezien het plangebied op een stuwwal ligt, is in dit gebied bewoning mogelijk geweest sinds het Paleolithicum. In het plangebied kunnen archeologische waarden vanaf het Paleolithicum tot in de Nieuwe Tijd verwacht worden. Op historische kaarten is te zien dat het plangebied in het verleden voor zover bekend onbebouwd is geweest. De kans dat eventuele resten uit het Paleolithicum tot de Middeleeuwen niet zijn vergraven is daarom hoog. De archeologische resten kunnen direct onder het maaiveld verwacht worden. Uit het Paleolithicum en Mesolithicum zijn dit vuursteenstrooiingen. Uit latere periodes kan aardewerk verwacht worden en uit de Middeleeuwen ook steengoed en bouw materiaal. Door de diepe ligging van het grondwater in dit gebied, zijn organische resten waarschijnlijk slecht geconserveerd. Het overige materiaal is waarschijnlijk matig tot goed geconserveerd. Aangezien de bodemverstoring tijdens de voorgenomen bouwwerkzaamheden tot 80 cm –mv zullen gaan, is de kans op het vernietigen van deze eventuele archeologische resten zeer groot.

Het advies is om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek, teneinde inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en met als doel kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor de volgende fasen. Indien het gebied rond de toekomstige fabriek bestraat gaat worden, zal ook hier een verkennend booronderzoek moeten plaatsvinden. Het zuiden van het plangebied is op dit moment geasfalteerd. Wanneer de verkennende boringen in het braakliggende deel van het terrein worden gezet, kan echter nog steeds een goede spreiding van de boringen gerealiseerd worden. Daarom zal geen gebruik gemaakt hoeven worden van asfaltboringen. De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA) of Programma van Eisen (PvE).

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN				
Nieuwe tijd C	1850	na Chr.	-	heden	na Chr.
Nieuwe tijd B	1650	na Chr.	-	1850	na Chr.
Nieuwe tijd A	1500	na Chr.	-	1650	na Chr.
Late-Middeleeuwen B	1250	na Chr.	-	1500	na Chr.
Late-Middeleeuwen A	1050	na Chr.	-	1250	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen D	900	na Chr.	-	1050	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen C	725	na Chr.	-	900	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen B	525	na Chr.	-	725	na Chr.
Vroege-Middeleeuwen A	450	na Chr.	-	525	na Chr.
Romeinse tijd	19	voor Chr.	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	19	voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800	voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800	voor Chr.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van VSH Fittings B.V. heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Oude Amersfoortseweg 99 in Hilversum (gemeente Hilversum). In het plangebied zal een bestaande fabriek uitgebreid worden. Het onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd op 22 en 23 mei door: J. Holl (junior-archeoloog), A.G. de Boer (prospector) en E. Lohof (senior prospector).

1.2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven gebied.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld voor het plangebied

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

2 Methodes

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.1, in het bijzonder de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. Het bureauonderzoek wordt gerapporteerd conform LS06.

Het onderzoek bestaat uit zes onderdelen (specificaties LS01 t/m LS06). In de eerste vier onderdelen zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening plangebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik
- beschrijving van de huidige situatie
- beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen
- beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens

Op grond van deze onderdelen wordt een gespecificeerde verwachting van het gebied opgesteld (specificatie LS05). Hierin wordt verwoord of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht. Indien deze worden verwacht worden de (veronderstelde) eigenschappen van de waarden zo gedetailleerd mogelijk aangegeven.

3 Resultaten

3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01)

Het plangebied ligt in Hilversum en heeft een oppervlakte van 0,69 ha. Het wordt aan de oostkant begrensd door de spoorlijn Hilversum-Amersfoort en aan de westkant ligt de spoorlijn Hilversum-Utrecht. Aan de zuidkant bevindt zich het huidige fabriekspand en aan de noordkant ligt een braakliggend terrein. Zie voor de locatie afbeelding 2.

Er zijn weinig archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar van het plangebied. Om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting in het plangebied zijn daarom gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarbij een straal van circa 1500 meter is aangehouden. Dit is het onderzoeksgebied.

In het plangebied is de uitbreiding van een bestaande fabriek gepland. Hierbij zal een gebied van ca. 4400 m² bebouwd worden. Het nieuwe gebouw zal hierbij op staal gefundeerd worden, waarbij de

bodem tot 100 cm –mv verstoord zal worden. Ook zal verharding aangelegd worden, waarop parkeerplekken ingericht worden.

De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

3.2 Beschrijving van de huidige situatie (LS02)

Het plangebied is momenteel grotendeels braakliggend en deels geasfalteerd. Het gebied rond de huidige fabriek is geasfalteerd. Dit zal zo blijven.

3.3 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03)

De historische situatie is op verschillende historische kaarten als volgt:

Bron	Historische situatie
Historische kaart uit 1645 ¹	onbebouwd, het plangebied lag buiten Hilversum
Bonnekaart uit 1873, 1881, 1890, 1899, 1910 en 1920 ²	Het plangebied ligt op een heuveltje langs de spoorlijn, bouwland/braakliggend.
Bonnekaart uit 1933 en 1943 ³	bouwland/braakliggend
Bodemkaart uit 1954 ⁴	'Niet voor agrarische doeleinden in gebruik'

Uit de historische kaarten blijkt dat het plangebied in ieder geval tot 1943 onbebouwd is gebleven.

3.4 Beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04)

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Type informatie	Informatie
Geomorfologie ⁵	Hoge stuwwal (10B3)
Bodemkunde ⁶	niet gekarteerd (bebouwd), dichtsbijzijnd Hn21-VII: veldpodzolgrond: leemarm en zwak lemig fijn zand, grondwatertrap VII
Geologie ⁷	Laagpakket van Wierden, dekzand

Tijdens het Holoceen, het huidige geologische tijdvak, bleef de geologische activiteit rond het plangebied beperkt tot lokale verstuing van het aanwezige dekzand. Er ontstond een grillig reliëf van lage landduinen, waarvan de afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Bostel, Laagpakket van Kootwijk. De verstuing was vooral een gevolg van menselijk ingrijpen in het landschap: ontbossing en het afplaggen van heidevelden.⁸

De geomorfologische kaart bevestigt het beeld dat de geologische kaart geeft. Rond Hilversum liggen hoge en lage stuwwallen, smeltwaterwaaiers, gordeldekzandwellingen en lage landduinen. Het plangebied ligt op een hoge stuwwal die in de voorlaatste ijstijd (Saalien) is gevormd.

De bodemkunde van het gebied is niet gekarteerd op de bodemkaart, omdat het in bebouwd gebied ligt. In het omliggende gebied bevinden zich veldpodzolgronden. Het is niet uitgesloten dat rond de oude dorpskern van Hilversum esdekken zijn ontstaan doordat het gebied is opgehoogd ten behoeve van landbouw. Deze zijn echter niet gekarteerd.

Vanwege de hoge ligging op de stuwwal zal dit gebied geschikt zijn geweest voor bewoning.

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden vastgesteld:

Bron	Omschrijving
IKAW	niet gekarteerd
Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland	historische stadskern
AMK	AMK-terrein 13733 (hoge archeologische waarde)
waarnemingen ARCHISII (35167, 35168, 35169, 1500, 15236, 32718)	vondsten vanaf de 16 ^e eeuw, één vondst uit de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd en uit het Paleolithicum
vondstmeldingen ARCHISII (404706)	aardewerkfragment uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd
onderzoeksmeldingen ARCHISII (3592, 13372, 20802, 22872, 25760)	Vroege en Late Middeleeuwen, Nieuwe Tijd.

¹ Blaeu, 1647.

² Bureau Militaire verkenningen 1873, 1881, 1890, 1899, 1910 en 1920.

³ Bureau Militaire verkenningen 1933 en 1943.

⁴ Stichting voor Bodemkartering, 1954.

⁵ Stichting voor Bodemkartering 1982.

⁶ Stichting voor Bodemkartering 1966.

⁷ TNO-NITG 2005.

⁸ De Mulder, *et al.* 2003.

Het plangebied is niet gekarteerd op de IKAW, omdat het binnen de bebouwde kom van Hilversum ligt. Op 150 m ten oosten van het plangebied is bij bouwwerkzaamheden een grafveld uit de 7^e of 8^e eeuw gevonden.⁹ Bij bouwwerkzaamheden 170 m ten oosten van het plangebied zijn twee zwaarden aangetroffen uit dezelfde periode.¹⁰ Bij proefsleuvenonderzoek 100 m ten oosten van het plangebied zijn geen archeologische resten aangetroffen.¹¹ Op 270 m ten oosten van het plangebied is een aardewerkfragment gevonden uit de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd. Het betreft hier een losse vondst.¹² Een andere losse vondst is 1425 m ten noordoosten van het plangebied gedaan en dit is een vuursteenafslag uit het Midden Paleolithicum.¹³ Tijdens proefsleuvenonderzoek 1090 m ten noordwesten van het plangebied zijn fundamentresten en een waterput uit de 17^e eeuw gevonden.¹⁴ Op deze plek zijn in een beerput tijdens een begeleiding van bouwwerkzaamheden o.a. pijpenkoppen, aardewerk, en glas gevonden uit de 18^e en 19^e eeuw. Ook zijn er skeletresten gevonden uit dezelfde periode.¹⁵ Tijdens booronderzoek 1030 m ten noordwesten van het plangebied is een vrijwel intacte haarpodzolbodem aangetroffen op de flank van een stuwwal.¹⁶ Op basis van dit onderzoek is proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, waarbij een 60 cm dikke, 16^e of 17^e-eeuwse akkerlaag is aangetroffen.¹⁷ In deze laag is een aardewerkfragment uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd aangetroffen op een diepte van 50 cm -mv.¹⁸ Bij een opgraving in een kerk 1330 m ten westen van het plangebied in een inhumatiegraf gevonden uit de 16^e of 17^e eeuw.¹⁹ De overige onderzoeken in de omgeving van het plangebied zijn bureauonderzoeken.²⁰

Het plangebied ligt 230 m ten oosten van de historische kern van Hilversum.²¹ Dit is bepaald op grond van historische kaarten uit 1849-1859. De AMK-waarde is hoog, omdat er boven of onder de grond bouwhistorische resten en archeologische sporen of voorwerpen aanwezig zijn of worden verwacht. Deze stadskern staat op de Cultuurhistorische Waardenkaart aangegeven als archeologisch vlak van grote waarde.

3.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)

Aangezien het plangebied op een stuwwal ligt, is in dit gebied bewoning mogelijk geweest sinds het Paleolithicum. In het plangebied kunnen archeologische waarden vanaf het Paleolithicum tot in de Nieuwe Tijd verwacht worden. Op historische kaarten is te zien dat het plangebied in het verleden voor zover bekend onbebouwd is geweest. De kans dat eventuele resten uit het Paleolithicum tot de Middeleeuwen niet zijn vergraven is daarom hoog. De archeologische resten kunnen direct onder het maaiveld verwacht worden. Uit het Paleolithicum en Mesolithicum zijn dit vuursteenstrooiingen. Uit latere periodes kan aardewerk verwacht worden en uit de Middeleeuwen ook steengoed en bouw materiaal. Door de diepe ligging van het grondwater in dit gebied, zijn organische resten waarschijnlijk slecht geconserveerd. Aangezien de bodemverstoring tijdens de voorgenomen bouwwerkzaamheden tot 80 cm -mv zullen gaan, is de kans op het vernietigen van deze eventuele archeologische resten zeer groot.

⁹ Archis waarnemingsnr. 35168.

¹⁰ Archis waarnemingsnr. 35169.

¹¹ Archis waarnemingsnr. 35167, Bakker & Hallewas 1976.

¹² Archis waarnemingsnr. 1500.

¹³ Archis waarnemingsnr. 15236.

¹⁴ Archis onderzoeksmeldingsnr. 3592, Beex 2003.

¹⁵ De Roller et al., 2003.

¹⁶ Archis onderzoeksmeldingsnr. 13372.

¹⁷ Archis onderzoeksmeldingsnr. 20802.

¹⁸ Archis vondstmeldingsnr. 404706.

¹⁹ Archis waarnemingsnr. 32718.

²⁰ Archis onderzoeksmeldingsnr. 22872 en 25760.

²¹ AMK-monumentnr. 13733

4 Conclusies

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard, datering en waardestelling hiervan?

Het plangebied ligt op een stuwwal en het is waarschijnlijk onverstoord. Daarom is er een hoge kans op het voorkomen van archeologische resten in het plangebied uit de perioden vanaf het Paleolithicum tot de Nieuwe Tijd.

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?

Deze waarden zullen worden vernietigd bij de realisatie van de geplande bodemingreep.

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Aangezien de aanwezigheid en de precieze ligging van eventuele sporen nog niet is vastgesteld, is planaanpassing in dit stadium niet mogelijk.

Indien de eventuele archeologische waarden niet kunnen worden behouden: Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Om te achterhalen of in dit gebied archeologische resten kunnen voorkomen, is het nodig een verkennend booronderzoek uit te voeren.

5 Aanbeveling

Het advies is om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek, teneinde inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en met als doel kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones te selecteren voor de volgende fasen. Indien het gebied rond de toekomstige fabriek bestraat gaat worden, zal ook hier een verkennend booronderzoek moeten plaatsvinden. Het zuiden van het plangebied is op dit moment geasfalteerd. Wanneer de verkennende boringen in het braakliggende deel van het terrein worden gezet, kan echter nog steeds een goede spreiding van de boringen gerealiseerd worden. Daarom zal geen gebruik gemaakt hoeven worden van asfaltboringen.

De exacte invulling van de werkzaamheden dient te worden vastgelegd in een Plan van Aanpak (PvA) of Programma van Eisen (PvE).

Literatuur

- Bakker, J.A. & D.P. Hallewas, 1976: Archeologisch nieuws. Hilversum, I.F.F.-terrein, *Bulletin van de (Koninklijke) Nederlandse Oudheidkundige Bond* 75, 261-263.
- Beex, W., 2003: Hilversum, Kerkbrink. In: M.J.M. de Wit (red): *ARC-Rapporten 2002*. Groningen (ARC-Publicaties 80).
- Blaeu, J., 1647: *Ultrajectum Dominium*. In: W. Blaeu (red): *Toonneel des Aerdrijcx oft Nieuwe atlas, 1^e band, deel 2*. Amsterdam.
- Bureau Militaire Verkenningen, verschillende jaargangen (1873, 1881, 1890, 1899, 1910, 1920, 1933 en 1943): Soestdijk, blad 406, 1:25.000.
- Cate, J. A. M. ten & G. C. Maarleveld, 1977: *Geomorfologische kaart van Nederland: schaal 1:50.000: Toelichting op de legenda*. Stiboka, Wageningen.
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & Th.E. Wong (red.), 2003: *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten (Geologie van Nederland, deel 7).
- Roller, G.J. de, B. Peters & W. Beex, 2003: *Een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) door middel van proefsleuven en een archeologische bouwbegeleiding aan de Kerkbrink te Hilversum (N.-H.)*. Groningen (ARC-Publicaties 86).
- Stichting voor Bodemkartering, 1954: *Provincie Noord-Holland (zuidelijk deel); Bodemkundige verenningskaart*. Wageningen.
- Stichting voor Bodemkartering, 1966: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 32 West Amersfoort*. Wageningen.
- Stichting voor Bodemkartering, 1982: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 32 West en Oost Amersfoort*. Wageningen.
- TNO-NITG, 2005: *Geologische overzichtskaart van Nederland, schaal 1:600.000*. Utrecht.

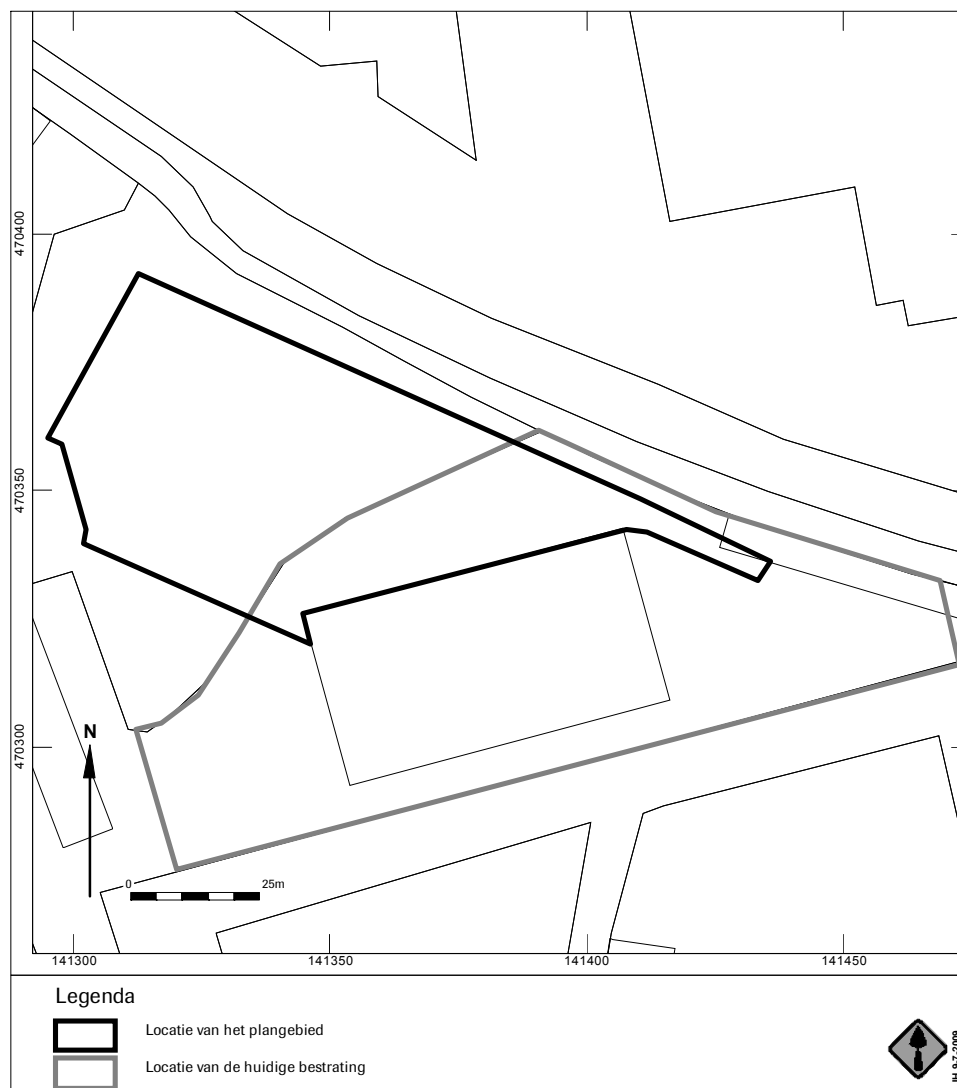
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
- Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

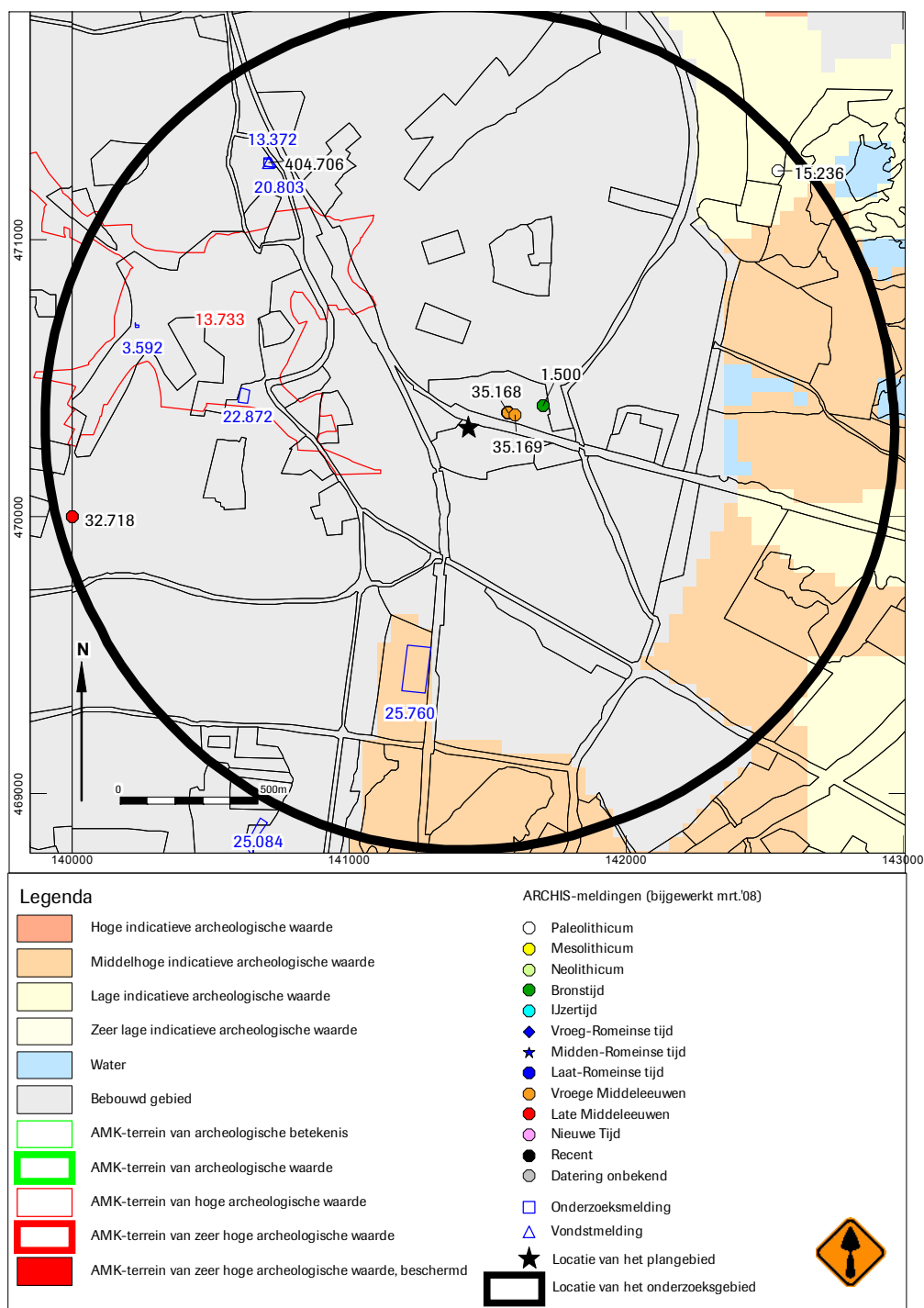
Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

Afb. 3 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen